

Araştırma Makalesi / Research Article

Alternatif Turizm Göksun'da (Kahramanmaraş) 6 Şubat Deprem Yaralarını Sarabilir mi?*Can Alternative Tourism Heal the Wounds of the February 6 Earthquake in Göksun (Kahramanmaraş)?*Nadire KARADEMİR ¹

Geliş/Received: 30/10/2024

Kabul/Accepted: 27/03/2025

Öz

Günümüzde kitle turizminin doğal, kültürel ve çevresel açıdan ortaya çıkardığı problemleri azaltmak, bütün yıl boyunca turizm gelirlerinden faydalanmak, kaynakları etkin bir şekilde kullanmak adına alternatif turizm türlerine eğilim artmıştır. Bu durum az gelişmiş ülke/bölge/kentler için bir şans yaratmaktadır. Çalışma tarihi/doğal/kültürel öğeleri ile önemli bir mekân olan Kahramanmaraş'ın Göksun ilçesinde yürütülmüştür. Göksun 6 Şubat 2023'te asrın felaketi olarak ifade edilen Kahramanmaraş merkezli depremlerden maddi/manevi etkilenmiş ve yöreden göç kaçınılmaz hale gelmiştir. Çalışmada amaç yörenin alternatif turizm potansiyelini bütünsel bir bakış açısıyla inceleyip, güçlü/zayıf yönleri ile fırsat/tehditlerini belirlemek, turizmin deprem sonrasında bölgenin yeniden ayağa kalkması adına kullanılabilirliğine dair öneriler ortaya koymaktır. Bu amaçlar doğrultusunda nitel araştırma yöntemlerinden faydalanılmış, veriler içerik analizi ile incelenmiştir. Göksun'un dağları, akarsuları, yaylaları, karakucak güreşleri, festivalleri, tarihi/kültürel değerleri, aşıklık geleneği, yöresel/çerkes yemekleri alternatif turizm arzları olarak belirlenmiştir. Yörenin en güçlü yönünü doğanın bakir olup turizmin 12 aya yayılabilme imkânı oluştururken, en zayıf yönünü deprem endişesinin devam ediyor olması oluşturmaktadır. Doğal değerler için sanayinin tehlike arz etmemesi fırsat olurken, turizmin yerel halk tarafından yeterince bilinmemesi ve yaşanan göçe bağlı olarak genç nüfusun azalması ise tehdit oluşturmaktadır. Göksun doğa yürüyüşü, kaya tırmanışı, rafting, yamaç paraşütü, dağ bisikleti, kuş gözlemciliği, spor, mağara, macera, av, yaratıcı ve kültür turizmi gibi alternatif turizmin uygulanabileceği bir mekândır. Bu potansiyelin değerlendirilmesi adına belirlenecek turistik ürün/ürünler dâhilinde tüm paydaşların yörede birlikte hareket etmeleriyle hazırlanacak olan turizm gelişim planının acilen uygulamaya konması elzemdir.

Anahtar Kelimeler: Alternatif turizm, doğal ve kültürel kaynak değerleri, Göksun, Kahramanmaraş.

Abstract

Today, the tendency towards alternative tourism types has increased in order to reduce the natural, cultural, and environmental problems caused by mass tourism, to benefit from tourism revenues all year round, and to use resources effectively. This situation creates a chance for underdeveloped countries/regions/cities. The study was conducted in Göksun district, which is an important place with its historical/natural/cultural elements. Göksun was both materially and morally affected by the Kahramanmaraş-based earthquakes, which were expressed as the disaster of the century on February 6, 2023, and migration from the region became inevitable. The aim of the study is to examine the alternative tourism potential of the region from a holistic perspective, to determine its strengths/weaknesses and opportunities/threats, and to put forward suggestions on the usability of tourism for the recovery of the region after the earthquake. Göksun's mountains, rivers, plateaus, karakucak wrestling, festivals, historical and cultural values, tradition of minstrelsy, local Circassian food have been identified as alternative tourism offerings. The strongest aspect of the region is that nature is untouched and tourism can be sustained over 12 months, while the weakest aspect is that the earthquake concern continues. While the fact that the industry does not pose a danger to natural values is an opportunity, the fact that tourism is not sufficiently known by the local people and the decrease in the young population due to migration pose a threat. Göksun is a place where alternative tourism such as trekking, rock climbing, rafting, paragliding, mountain biking, bird watching, sports, cave, adventure, hunting, creative and cultural tourism can be practiced. In order to utilize this potential, all stakeholders must act together in the region.

Keywords: Alternative tourism, natural and cultural resource values, Göksun, Kahramanmaraş.

¹ Doç. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Kahramanmaraş/Türkiye. E-mail: n.karademir45@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-5850-0580>

1. GİRİŞ

Turizm, dünyanın en hızlı büyüyen endüstrilerinden olup, sağladığı ekonomik gelir sayesinde sosyal, kültürel, çevresel anlamda ülke gelişiminde önemli bir rol oynamakta, ülkelerin önemle üzerinde durma gerekliliği olan konuların başında yer almaktadır. Turizm alanında elde edilen gelirler ekonomik anlamda büyümeyi desteklemekte, servet yaratma, altyapı geliştirme ve iş yaratma avantajları taşımaktadır. Bu avantajlar gelişmekte olan ülkelerin ekonomilerini çeşitlendirmelerini sağlayıp vatandaşlarının hayat şartlarını yükseltmek amacıyla turizm gelirlerini büyütme isteği hale getirmektedir (Jordan vd., 2019:212). Elli dört farklı sektörü etkileyen turizm endüstrisi (Bahar ve Çelik, 2020:132), turist sayısı ve turizm gelirlerini artırmak adına yeterli yatırımlar yapılmamış ve hatta henüz keşfedilmemiş mekanların doğal ve kültürel kaynaklarını belirleyerek yeni stratejiler geliştirmelerine sebebiyet vermektedir. Günümüzde turizm gelirleri üzerinde olumsuz etkilere sebebiyet veren mevsim faktörünün önüne geçmek, istihdamı artırmak ve ekonomik göstergeleri yukarı taşımak için kitle turizmi anlayışı dışında turistik talepteki değişim ve covid-19 salgını alternatif turizm mekânlarını öne çıkarmaya başlamıştır. Alternatif turizm sayesinde kentsel/kırsal turizm mekanlarında istihdam sağlama, kalkındırma, geleneksel kültürü koruma, göçü önleme ve turizm kaynaklarını sürdürülebilir kullanma sağlanabilmektedir (Arismayanti vd., 2019: 118). Alternatif turizm bireysel turizm faaliyetleri olarak küçük ölçekte uygulanarak tarihi, doğal ve kültürel kaynakların korunmasını sağlamakta, yerel halkın sürece hâkim olmasını ve hayat kalitesinin iyileşmesini, yerel halk ve ziyaretçiler arasında etkileşimi artırmaktadır (Cheia, 2013:56). Dolayısıyla Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın yabancı girişimcilerin iş birliğine, ekonomik/ sosyal uyum konusuna, yöresel gelişmede yerli malzeme kullanılmasına öncelik sağlamak amacı olduğu ifade edilen turizm şekli olarak tanımlandığı *alternatif turizm*, güneş/ deniz/ kumun önde olduğu kitle turizmine alternatif olan ve bu doğrultuda gelişen turizm türlerine verilen bir ad olarak ortaya çıkmıştır (Ceylan vd., 2019:43). Alternatif turizm, destinasyon bölgeleri ve yerel halk üzerinde kitlesel hareketlere göre olumsuz etkilerin çok daha az olduğu turizm anlayışıdır (Ateljevic vd., 2007:57). Geleneksel anlamdaki tatil algısına farklı bir yön vermek için turistik ürünlerin bir araya getirilmesiyle oluşmuş olan alternatif kelimesi Fransızcadır. Alternatifive (seçenek) kelimesinin kökeni Latince “alternare” (sırayla değişmek) (Baytok vd., 2017:3) dir. Kitle turizminin yoğun gerçekleştiği alanlarda çevre kirliliği, kaynaklardaki tahribat ve hatta yerel halkın kültürel hayatında değişiklikler meydana gelebilmekte, turizmden elde edilen ekonomik faydaların sürdürülebilirliği sağlanamamaktadır. Literatürde de kitle turizminin doğal ve kültürel turizm kaynaklarının üzerinde baskılara sebebiyet verdiği sıklıkla ifade edilmektedir (Dinç ve Karekök, 2021:249). Dolayısıyla alternatif turizm sürdürülebilir turizm ilkelerini gözetken, klasik kitle turizminin fiziksel/ sosyal çevre üzerinde yaratmış olduğu olumsuz etkileri indirgemede önem taşıyan ve birçok turistik üründen oluşan bir turizm çeşidi olmuştur (Uluslan ve Batman, 2010: 241). Klasik turizm anlayışı olan alışılmış kalabalık turizm alanlarından uzaklaşıp, daha çok sürdürülebilir turizm anlayışına sahip olan alternatif turizm çeşitlerine yönelinmiştir (Alaeddinoğlu ve Can, 2011:201; Alaeddinoğlu, 2017: 213). Daha küçük gruplarla ya da bireysel olarak yapılan, çevreye duyarlı alternatif turizm türlerine talep artmış ve turizm yatırımları artık alternatif turizm mekânlarında da gerçekleşmeye başlamıştır. Sürdürülebilir turizmde çevre ve insanın birlikteliği ile ilgili olarak amaç, turizmin gelişiminde doğal, ekonomik, kültürel anlamda tüm kaynakları korumak ve devamlılığını sağlamak için uygun turizm planlarının yapılarak uygulanmasıdır (Kervankıran, 2011:392).Sürdürülebilirlik turizm politikalarının ana odağı olan alternatif turizm koruma/kullanma dengesini sağlayabilmek, çevre tahribatını önlemek, yerel halkın ve diğer paydaşların katılımıyla küçük ölçekli kalkınma ve yerel ekonominin diğer sektörlerle olan işbirliğinin sağlanmasında önemli katkılar üretmekte, turistik kaynakların korunması ve kalitesinin yükseltilmesinde önemli bir role sahip olmaktadır (Cuculeski, 2015: 104; Ei ve Karamanis, 2017: 2; Tekeli ve Kırıcı Tekeli, 2020:122).

Alternatif turizm türleri arasında sağlık, termal, yat, kış sporları, gastronomi, golf, inanç, hava sporları, kongre, eko-turizm, mağara, kültür, yayla, kırsal turizm sayılabilir. Özel ilgi gerektiren dağcılık, yürüyüş, yaban hayatı, rafting, kano, fotoğrafçılık, kuş gözlemciliği, macera, aromatik, sanal, hüzün, şarap, agro, botanik, kamp/karavan, çiftlik, yayla turizmi, foto safari gibi etkinlikler bu turizm kapsamında önemli birer faaliyet olarak görülmektedir. Türkiye’de de planlı döneme geçilen 1963’ten beri nitelik/ nicelik açısından turizmin geliştirilmesine önem verilmiştir. Bölgelerarası gelişmişlik farklarını azaltmak adına yörelere özgü turizm türlerinin geliştirilmesine yönelik adımlar atılmış, alternatif turizm türlerinin geliştirilmesi kalkınma planlarında yer almıştır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2023).

Kırsal bir bölge olan Göksun fiziki ve beşerî coğrafya öğeleriyle farklı turizm faaliyetlerinin geliştirilmesine uygun, doğal, tarihi ve kültürel zenginlikleri ile bakir bir mekândır. Lakin bu öğelerini turizmin gelişimi adına henüz yeterli düzeyde kullanamadığı düşünülmektedir. Süreç dâhilinde 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremler yöredeki on bir il ve ilçeler gibi Göksun’u da her açıdan olumsuz etkilemiştir. Dolayısıyla bu çalışmada yörenin sahip olduğu turizm değerleri sayesinde depremin verdiği maddi ve manevi hasarların azaltılabileceği, deprem yaralarının sarılabileceği, yerel ölçekte ekonomik gelişmenin ve istihdamın sağlanabileceği düşüncesinden hareket edilmiştir. Göksun’un alternatif turizm potansiyelinin koruma kullanma ve kullanılabilirlik dengesi içinde bütünsel bir bakış açısı dâhilinde sistematik olarak incelenip güçlü ve zayıf yönleri ile fırsat ve tehditlerin belirlenmesi ve alternatif turizm türlerinin çeşitlenmesi için önerilerin oluşturulması amaçlanmıştır.

Çalışma kapsamında ilk olarak alternatif turizm kavramına değinilmiş ve Göksun hakkında genel bir bilgilendirmeye yer verilmiştir. İkinci bölümde, alternatif turizm türleri potansiyeli barındıran coğrafi alanlar belirlenmiştir. Üçüncü bölümde söz konusu alanların potansiyelini belirlemek adına yapılan çalışmalar dâhilinde güçlü/zayıf yönler, fırsat/ tehditler analiz edilmiştir. Son olarak elde edilen bulgular doğrultusunda öneriler geliştirilmiştir.

2. YÖNTEM

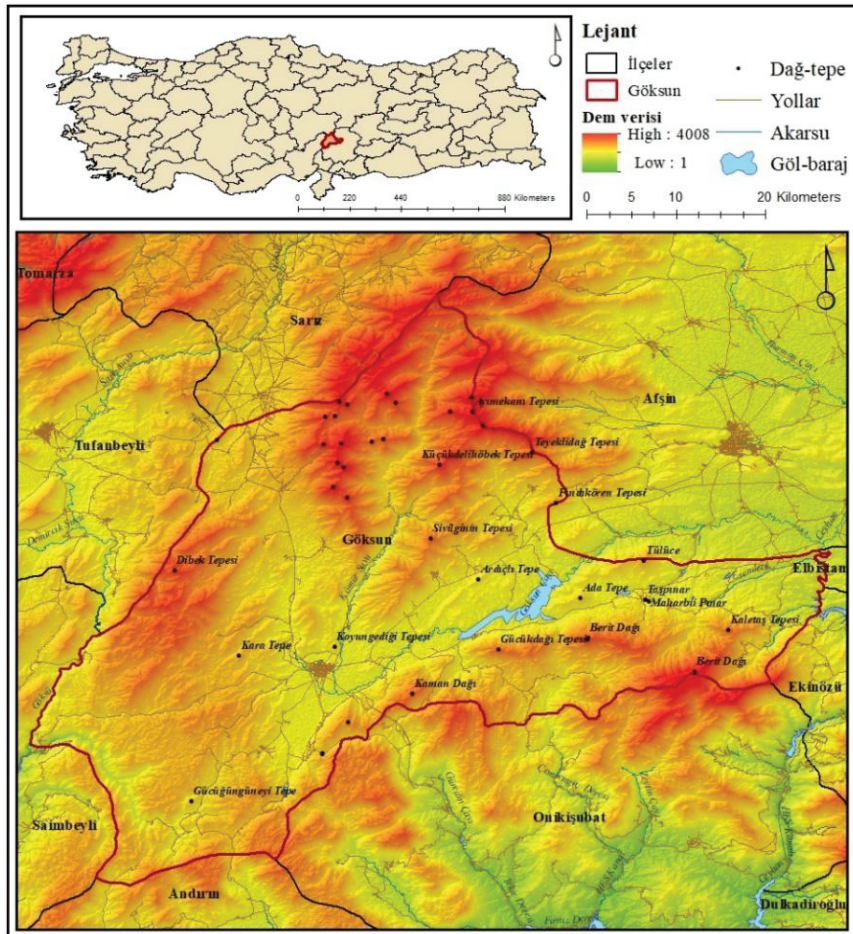
Göksun doğal, tarihi ve kültürel değerleri, yöreye özgü festivalleri, etkinlikleri, yerelde sahip olduğu imajı ve bakir bir mekân olması nedeniyle bu çalışmanın ana temasını oluşturmaktadır. Çalışmada yörenin alternatif turizm potansiyelinin değerlendirilmesi adına nitel araştırma yöntemlerinden faydalanılmıştır. Veriler Kahramanmaraş Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Kahramanmaraş Belediyesi, Kahramanmaraş Dijital Kültür Envanteri, Göksun Belediyesi, Kaymakamlığı, Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü ve Meslek Yüksekokulundan temin edilmiştir. Konu ile ilgili yerli ve yabancı literatür ele alınmış, veriler içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. İçerik analizi araştırmanın hedeflerine yönelik verilere ulaşmada dökümanların incelenmesi ile gerçekleşmektedir (Çepni, 2010). Geçmişe dair derinlemesine bilgilerin elde edilmesi, değişimlerin analizine olanak sağlanması ve daha nesnel sonuçlara varılması noktasında faydalı bir yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 216). Yine Göksun’un alternatif turizmle ilgili sahip olduğu arz potansiyelinin güçlü/ zayıf yönleri ile fırsat/ tehditlerin belirlenmesi için SWOT (Strengths-Weaknesses-Opportunities-Threats) analizi yapılmıştır. Analizin 1960’larda Edmund P. Learned, Kenneth R. Andrews, C. Roland Christensen ve William D. Guth’un geliştirdiği belirtilmekle birlikte işletmenin dış çevresindeki öğelerin araştırılması ile işletme içi fırsat/ tehditler ve işletmenin güçlü/zayıf yönleri belirlenmektedir. Bu durum yalnızca bir işletme için geçerli değildir. Bir durum, bir süreç, bir teknik için de geçerli olabilir (Ülgen ve Mirze, 2013). Dolayısıyla çalışmada da fenomen olarak bir mekân ele alınmış ve bu mekânda turizmin mevcut durumu ile geleceğe yönelik tahmin ve önerilerin belirlenmesi sağlanmıştır.

2.1. Etik Kurul Onayı

Bu araştırmanın kavramsal çerçevesinin hazırlanması, verilerin toplanması, verilerin analizi ve yorumlanması aşamalarının tamamında etik kurallara uygun hareket edilmiştir. Karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde ANKAD Dergisi Yayın Kurulunun hiçbir sorumluluğubulunmamaktadır. Tüm sorumluluk yazarlara aittir. Bu çalışmanın ANKAD Dergisi dışında herhangi bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğunu taahhüt ederim. Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Araştırmada literatür çalışmaları, saha gezileri, kamuya açık bir kaynak olan Kahramanmaraş kültür ve turizm müdürlüğü, Kahramanmaraş belediyesi, Kahramanmaraş dijital kültür envanteri, Göksun belediyesi, Göksun Kaymakamlığı, Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü verileri taranarak doküman analizi tekniği kullanıldığı için etik kurul izni gerektirmemektedir.

3. BULGULAR

Göksun, tarihi ipek yolu üzerindeki yolların kesiştiği bir kavşakta yer almakta olup, doğuda Elbistan ve Ekinözü, kuzeydoğuda Afşin, kuzeyde Sarız, batıda Saimbeyli ile Tufanbeyli, güneyde Andırın ve Onikişubat ilçeleri ile çevrelenmiştir (Şekil 1). Yukarı Ceyhan havzasında Törbüzek Çayı, Binboğa, Berit ve Tahtalı dağlarının çevrelediği, 1240-1350m. arasındaki Göksun Ovası’nda kurulmuştur. Terbüzek, Öşüngele, Takım, Karaömer, Tozlu, Kömürsuyu, Tokadın, Eren, Pavra ve Göksun çayı, Soğukpınar ve Kamışcık Deresi, Göksun’un önemli akarsularını oluşturmaktadır olup tamamı sularını Ceyhan Nehri’ne boşaltmaktadır.

Şekil 1. Göksun ilçesi Lokasyon Haritası

Karasal iklim özelliklerinin görüldüğü Göksun'da en yağışlı mevsim kış iken en az yağışlı mevsim yazdır. Ortalama yağış 622, 8 mm'dir. Yağışlı gün sayısı 105 günü bulur. Yağışlar genelde yağmur şeklinde iken, kış mevsiminde kar şeklinde düşmektedir. Göksun'da yıllık ortalama sıcaklık 9°C'dir. Aylık ortalama değerlere göre en sıcak ay 21,3°C ile temmuz ayı; en soğuk ay ise 3,8°C ile ocak ayıdır. Hâkim rüzgâr yönü kuzey ve kuzeydoğudur. İlçe merkezinin doğusu batısından daha sıcak ve yağışlıdır (URL-1).

Fotoğraf 1. Binboğa dağları, Berit dağı, Göksun çayı, Hançerdere kanyonu(URL-10)

Paleozoik ve Mezozoik yaşlı oluşumların ağırlıklı olduğu Miyosen sonlarında Arabistan-Afrika karşılaşma alanında faylanma, bindirme ve itilmelerin meydana geldiği yöre tektonik açıdan günümüzde de hala hareketlidir. Göksun doğusunda yer alan doğu/batı yönünde uzanımına sahip olan Çardak fayı tip olarak normal atımlı bir faydır. Tümüyle yükselen alanın çevresinde yüksek dağ kütleleri oluşmuştur (Biricik ve Korkmaz, 2001:65). Göksun ovasında alüviyal topraklar, hemen onun çevresinde yan dereler ve yüzeysel akışın getirdiği malzemelerin az eğimli yamaç eteklerinde birikmesi ile oluşan kolüviyal topraklar, kahverengi, kahverengi orman/ kireçsiz kahverengi/kırmızı kahverengi Akdeniz toprakları bulunmaktadır.

Tablo 1.Göksun'da Nüfusun Gelişimi (TUİK,2025)

Yıllar	Kadın	Erkek	Toplam
2007	27.084	27.469	54.553
2018	28.186	28.482	56.668
2009	27.699	28.284	55.983
2010	27.303	28.067	55.370
2011	26.696	27.328	54.024
2012	26.227	26.618	52.845
2013	26.260	26.897	53.157
2014	25.722	26.420	52.142
2015	25.370	26.045	51.415
2016	25.345	26.170	51.515
2017	25.341	26.274	51.615
2018	27.607	28.378	55.985
2019	25.694	26.561	52.255
2020	25.677	26.459	52.136
2021	25.301	25.954	51.255
2022	25.101	25.575	50.676
2023	24.093	25.026	49.119
2024	24.345	25.231	49.576

Göksun adı Roma döneminde Kokussus iken, Bizanslılar döneminde “kokson”; Ermeniler zamanında “Koksen”, Türklerin Anadolu’yu fethi sırasında Keysûn, Türk İslam kaynaklarında ise “Köksün” veya “Göksun” şeklinde kullanılmıştır. 1071 Malazgirt Savaşı’na kadar Bizans tarafından hâkimiyet altına alınmış, daha sonra Dulkadiroğlu Beyliği’nin himayesine girmiş, Turna Dağı Savaşı ile de Osmanlı topraklarına katılmıştır. XVI. yy’da Osmanlı Devleti’nin küçük bir kasabası görünümünde iken, Maraş Sancağı’nın kurulmasından sonra Elbistan’a bağlı bir nahiye olan Ahsendere sınırları içerisinde kalan Göksun, kısa bir süre Andırın nahiyesine bağlanmış, 21 Kasım 1908’de ilçe olmuştur (Eyicil, 2010:54).Günümüzde idari olarak Kahramanmaraş’a bağlı olan bir ilçedir. Göksun’un geçmişten günümüze nüfusu ekonomik, sosyal ve kültürel değişim ve dönüşüm içerisinde olmuştur. 1927’de 20.348 olan nüfus, 2007’de 54.553 olmuştur. 2012’de Kahramanmaraş’ın Büyükşehir Belediyesi statüsüne dönüştürülmesi nedeniyle belde ve köylerin statüsü mahalleye dönüşmüş ve ilçedeki nüfusun tamamı şehir nüfusu olarak değerlendirilmiştir. 2012’de nüfus **52.845**, 2022’de **50.67 olan nüfus miktarı 2023’te deprem sonrasında ölümler ve yöreden başka mekânlara yapılan göçler nedeniyle** 49.119’a düşmüştür. 2024’de ise nüfus bir miktar artarak 49.576’ya ulaşmıştır. (TÜİK ADNKS, 2025; Tablo 1).

6 Şubat 2023’te Kahramanmaraş’ın Pazarcık ilçesinde 04.17’de 7,8 büyüklüğünde ve yine aynı gün, Elbistan ilçesinde 13.2’te, 7,5 büyüklüğünde iki yıkıcı deprem meydana gelmiştir. Kahramanmaraş merkez olmak üzere Gaziantep, Hatay, Malatya, Adana, Elâzığ, Osmaniye, Şanlıurfa, Diyarbakır, Kilis Adıyaman 11 ilde 110 bin kilometrekarelik alanda çok büyük hasarlar olmuştur. Asrın felaketi olarak nitelendirilen depremler ülke nüfusunun % 16,4’üne etkilemiş, 130 binden fazla insan yaralanmış, 50 bin 783 can kaybı yaşanmıştır. Sosyal ve ekonomik olumsuzluklar nedeniyle bölgeden bir milyondan fazla insan göç etmiştir. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2023), depremlerden sonra oluşacak olumsuz makroekonomik etkilerin ülke ekonomisi üzerinde 103,6 milyar dolar olacağını belirtmiştir. 8 Şubat 2023’te etkilenen bölgelerde 3 ay süreyle olağan üstü hal ilan edilmiştir. Dünya Sağlık Örgütü 3. seviye uluslararası acil durum ilan ederken, Türkiye Afet Müdahale Planı dâhilinde depremin seviyesi 4. seviye olarak ilan edilmiştir (Afet ve Acil Durum Başkanlığı, 2023).

6 Şubat Kahramanmaraş depremlerinin oluşturduğu yıkımlar, fiziksel/ sosyal/ ekonomik kayıplara sebebiyet vermiş, hayatı bir süreliğine kesintiye uğratmıştır. Göksun’da da maddi ve manevi kayıplar yaşanmıştır. Birçok tarihi ve kültürel eserlerin (cami, ziyaret yerleri, kilise geleneksel Göksun evleri gibi somut kültürel miras öğeleri) yıkılmasına veya hasar almasına sebebiyet vermiş, lakin hızlı bir şekilde alt/üst yapı çalışmaları hızlandırılarak onarım çalışmalarına başlanmıştır. Yine bölgeyi sarsan depremler, yalnızca binaları değil, yörede yeni yeni filizlenen turizm sektörüne de darbe vurmuş, turizmi kesintiye uğratmıştır. Yerel halk, depremin yarattığı yıkımdan tam anlamıyla kurtulamamıştır. Dolayısıyla kısa vadede yörenin çekiciliği azalmıştır. Lakin her yıkım, yeniden doğuşun bir başlangıcı olarak yörenin turizm potansiyelini yeniden canlandırmak adına bir fırsat olabilecektir. İlçede var olan turizm öğelerinin değerlendirilmesi ile de çok daha kısa sürece yörenin ayağa kalkabileceği düşünülmektedir. Bu bağlamda deprem yaralarının, depremin verdiği maddi ve manevi hasarların giderilmesi adına yörenin sahip olduğu turizm öğelerinin değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu değerlerin optimum düzeyde kullanılabilmesi durumunda yerel ölçekte ekonomik gelişmenin ve istihdamın sağlanabileceği düşünülmektedir.

Aşağıda Göksun ilçesinin sahip olduğu doğal, tarihi ve kültürel kaynak değerleri belirtilmiştir.

3.1. Doğal Kaynak Değerleri

Gümüşkaya Mağarası; Ericek’ten Berit Dağı’na doğru çıkarken dağın eteklerinde, müdürler mezrasındadır. 30 m en, 25-30 m yükseklik ve 250 m uzunluğundaki mağarada kahverengi/ kırmızı/beyaz kalkerlerden oluşan sarkık ve diktlerin süreci devam etmektedir. Dar bir girişten

geçildikten sonra enine ve boyuna genişleyen mağaranın içinde tatlı soğuk suyu olan doğal bir mağara gölü bulunmaktadır. Mağara içinde serin loş ve nemli bir hava vardır. *Ballık Mağarası* ise Değirmendere Mahallesi'nde iki girişli, 200 m uzunluğunda hava akımlı ve bol oksijenli sarkıtlar ile bezenmiş bir mağaradır. Yine Değirmendere Mahallesi'nde bulunan *Karagöl*, ortalama 1000 metrekare alana sahip olup, derinliği 50-60 m. arasında olup turna, leylek ve angut gibi göçmen kuşlara ev sahipliği yapmaktadır. Berit dağındaki *Ericek mağarası*, Gaman dağındaki *Püren mağarası*, Söğüt ovasında *Değirmendere mağarası* da yöredeki önemli mağaralardandır (Fotoğraf 3; URL.2).

Hançer Deresi Kanyonu ve Milli Parkı; Hançer Kanyonuna ev sahipliği yapan Kaleboynu Mahallesi sınırları içerisinde yer alan bir milli parktır. Parkın içinde yer alan *Hançerdere Kanyonu* güneydoğu/kuzeybatı uzanışlı bakir doğal yapısı ile 18 km uzunluğunda, ortalama 350/ 500 m derinlikte olup kuzeyinde hapis kanyonu ve diğer kanyonlarla iç içedir. Kanyonun iç noktalarında bazı alanlarda 10- 15 m arasında dar geçişler vardır. Su seviyelerinin özellikle bahar aylarında yüksek olduğu kanyondaki Hançer çayında rafting, sarp kayalık alanlarda kaya tırmanışı, trekking turları, dağcılık, paraşütle atlama sporları yapılabilmektedir (Fotoğraf 1; URL.3).

Adatepe Barajı; Kızılcık mahallesinde Göksun çayı üzerinde yer alan barajın sulama kanallarının tamamlanması ile 67.880 dekar tarım arazisi sulama imkânına kavuşmuştur. Baraj gölü hacmi 500 milyon metreküp, yüksekliği 95 m, Kızılcık-Gücük arasında uzunluğu 16 km. olup çevre mahallelerin sulama ihtiyaçlarını karşılamaktadır İlçedeki diğer göletler Değirmendere, Fındık, Çardak, Kamışçık ve Kemalpaşa göletidir (URL.4).

Yöre *flora ve fauna* bakımından zengindir. Anadolu diyagonalinin üzerinde, İran-Turan ile Akdeniz fitocoğrafik bölgelerinin kesişim noktasında yer alan yörede, dağlık arazinin %38 i orman alanlarıdır. Afşin- Göksun karayolu üzerindeki mahallelerde meşe korulukları, Yazıköy mahallesinde çam ormanları yoğunluktadır. Kayın, gürgen, ardıç, ibrelili ardıç, çınar, sedir, karaçam, köknar (yöresel adı/kamalak), kızılçam, ladin (yöresel adı/Mezdeği) yörenin önemli orman formasyonuna ait bitkileri olmakla birlikte, orkide, salep, acı çiğdem, sarıçiçekler, kekik, nane, yarpuz, çağşır mantarı ve çiriş otu da bulunmaktadır. İlçenin batısında yüksek dağ yamaçlarında yağışın yoğun olduğu alanlarda yaz kuraklığı azdır. Dolayısıyla Karadeniz vari iklim etkisine bağlı olarak gürgen, mürver, porsuk, kayın, kızılğaç görülmektedir. Berit (192çeşit) ve Binboğa Dağları (177çeşit) endemik bitki türleri açısından çok zengindir (Özhatay, 2006). Kartal, çaylak, yaban ördeği, keklik, toy, baykuş, yaban ördeği, leylek, ibibik kuşları, tilki, kurt, ayı, yaban domuzu, porsuk, çakal, ada tavşanı, bıldırcın, doğan, dağ keçisi, yılan balığı, sincap, çulluk, şahin, sazan balığı, inci balığı yörede görülen fauna türleridir (URL.2).

Göksun ovasının doğusunda Işık dağı (2957 m), kuzeyde Binboğa dağları (2582 m), batıda Dibek tepe (2549 m) ve Elmakırı tepesi (2246 m), güneyde Tekne dağı (2100 m) ve Kaman dağı (2352 m.), Çardak'ın güneyinde Berit dağı (3027 m) ve Kandil dağı (2478 m), güneybatıda Geyikpınarı tepesi (1828 m), Elmalı güneyinde Keş dağı (2503 m) yer almaktadır. Orta Toroslarda alpin/sub-alpin zonda yer alan Binboğa Dağları jeomorfolojik oluşumlar, yaylalar, bitki örtüsü ve yaban hayatı bakımından zengindir. Özellikle Berit ve Binboğa dağlarında 967 bitki türü belirlenmiştir (Özhatay, 2006). Yörede 1800-2400 m arasında uzun yıllardır devam eden kadim sosyo-ekonomik faaliyet olan yarı göçebe hayvancılık tarzında *yaylacılık faaliyetleri* yapılmaktadır. Yaz başında sürüleri ile yaylalara göç eden yöre halkı Eylül ayı ortalarında geri dönmektedir. Berit ve Binboğa yaylaları dışında Kınık göz yaylası, Çamurlu, Yediağdaş, Çimen, Karakoyun, Kartal Kayalıkları, Ayı Dazı Yaylaları ilçedeki diğer önemli yaylalardır (Fotoğraf 1).

Fotoğraf 2. Elma üretimi, Elma festivali Çardak mahallesi, Karakucak güreşi(URL-10)

İlçe ulaşım açısından kavşak noktasında olması, Çukurova ve Güneydoğu Anadolu ile kültürel bağlantılarının olması, orman örtüsünün varlığı, yaz sıcaklıklarının düşük olması, yüksek yayla havası nedeniyle yaklaşık 2-3 ay Kahramanmaraş merkez ilçeleri, Osmaniye ve Kadirli'den sayfiye amaçlı turist çekme potansiyeline sahiptir. Özellikle kış turizmi, eko-turizm ve sayfiye amaçlı yayla turizmi açısından potansiyelinin değerlendirilmesi gerekmektedir (Toroğlu vd; 2014:16).

Fotoğraf 3. Gümüşkaya mağarası, Aybastı kalesi, Hamamgözü, Kırık kilise (URL-10)

Büyüküzümlük İçmesi; ilçeye 30 km uzaklıkta Elbistan ve Afşin'e giden anayolda bir içmedir. Demir ve asit bakımından güçlü, mineral bakımından çok zengindir. Henüz yeterli bir düzenleme yapılmamış olmakla birlikte hâlihazırda yöre insanına hizmet vermektedir. Suyunun idrar yolları, sindirim ve böbrek hastalıklarına, kırmızı çamurunun, sivilce ve cilt hastalıklarına iyi geldiği belirlenmiştir (Fotoğraf 2; URL.2).

1240-1350m yükseltide ve 60 km² den fazla bir alan kaplayan Gökşun ovasının çevresi, dağlarla çevrelenmiştir. İlçede *tarımsal faaliyetler* daha çok Gökşun ovası ve akarsu vadi tabanlarında yapılmaktadır. İklimin sertliği tarımsal üretim çeşitliliği ve verimini olumsuz etkilemekle birlikte, ticari değere sahip nohut, ayçiçeği, şekerpancarı, elma, fasulye, kiraz, çilek, armut, erik, ceviz, fiğ, buğday, arpa, mısır, yonca, patates, soğan, nohut, biber yonca, domates, salatalık ve yem bitkileri yetiştirilmektedir. İlçe topraklarının % 38'inin ormanlarla kaplı olması küçük ölçekli orman endüstri tesislerinin kurulmasına zemin hazırlamıştır. Küçükbaş ve büyükbaş hayvan yetiştiriciliği, arıcılık ve alabalık üretimi ise ayrı bir gelir kaynağıdır (URL.4). İlçede *elma* yetiştiriciliği elli yıldır bölge ekonomisi için önem taşımaktadır. Gökşun ilçesi adeta bir elma bahçesi görünümündedir. Nemin düşük, gece gündüz sıcaklık farkının yüksek ve güneşlenmenin yeterli olması meyvelerin renk oluşumu, aroması, tadı ve kalitesini artırmakta, hem yurt içi hem de yurt dışı pazarlarda (Irak, Suudi Arabistan, Yemen, Ürdün vb.) meyveler kendine yer bulmaktadır. Üretim Çardak ve Ericek mahallelerinde yoğunlaşmıştır. En fazla yetiştirilen ise Starcrimson, Golden, Redchief ve Amasya, Gökşun Fuji, Granny Smith, Starking Delicious, Golden Delicious ve Scarlet Spur gibi çeşitleridir. Yantepe, Yağmurlu, Çardak ve Tahirbey Mahallesi'nde soğuk hava deposu bulunmakla birlikte yörede meyve suyu fabrikası kurulması gerekmektedir.

3.2. Tarihi ve Kültürel Kaynak Değerleri

Gökşun ve çevresi prehistorik devirler boyunca iskâna sahne olmuştur. Direkli ve Yağlık mağaralarındaki çalışmalarda Üst Paleotike ait çakmak taşları, obsidyen, kemik aletler ile Neolitike ait çanak/çömlekler bulunmuştur. Yörede bulunan Kazandere mahallesinde Hitit

dönemine ait kilise, kaya mezarları, yöresel el sanatları, sanat, tarım, teknoloji, ticaret ve gündelik hayatta kullanılan 400 parça malzemelerin sergilendiği *Taşoluk Kültür Müzesi*, Göksun höyüğü üzerinde *Panoramik kale*, *Muhsin Yazıcıoğlu Anıt Mezarı* önemli somut kültürel miras üniteleridir. Günümüzde müzeye dönüştürülen Çerkes kültürüne ait değerli eşyaların (Kafkas kültürüne ait yöresel kıyafetler, at eğeri, çeyiz sandığı, gümüş yemek takımları, ağaç kızak, tahta beşik, ibrikler vb.) bulunduğu Kafkas Subayı *Mehmet Bey'in Tarihi Konağı*, Küçük çamurlu Mahallesi ile Büyükkutu Mezrası arasında yer alan Hamam gözünde Komana ile aynı döneme ait olan kaya mezarları, tapınak ve amfi tiyatro kalıntılarına rastlanmaktadır. Yine Küçükçamurlu mahallesi Büyükkutu mezarında Roma dönemine ait su kemerleri, hamam ve sur kalıntıları ile çanak/çömlek parçaları bulunmuştur. Çardak, Maltepe, Çataltepe, Kanlıkavak, Camız, Bözhöyük, Çardak, Yantepe, Değirmen-tepe höyükleri, *Kırıkkilise*de iki sunak kalıntısı ve Roma döneminde küçük bir dinî merkez olan yörede Latince ve Grekçe yazılı, haç işlenmiş taş ve sütunlar ile pek çok anıt mezar, manastır ve kilise kalıntıları bulunmaktadır (Fotoğraf 3).

Yörenin kadim bir mekân olması hasebiyle birçok ziyaret bulunmaktadır. Güzel Ardıç ağaç ziyareti, Hızır-İlyas, Kaviyüce, Kayıranlı, Küçük ziyaret, Mürsel Dede, Delikli Taş, Dede, Ağzıökçek, Büyük ziyaret, Mezar ziyareti, Binboğa makam ziyareti, Aksakallı İhtiyar mağara ziyareti yer almaktadır. Bozhöyük, Akbayır, Karasüleymanlı, Kartalkaya-Körali, Hozan, Ortaören ve Değirmendere Göksun höyükte dışa dönük ağızlı veya düz dipli devetüyü ve portakal kırmızısı renkli Tunç Çağı başlarına tarihlendirilen seramik parçaları yer almaktadır. Göksun/Afşin/Elbistan karayolu üzerinde Temurağa Mahallesi Hacıyusuflu tepesinde *Antik Şehir*, Villa Rustica M.S 4.ve 5. yy. Roma Dönemine ait antik bir yerleşim yeridir. 3X6 m. ebatlarında mozaik üzerinde bitkisel geometrik motifler vardır. 2010'da Kaymakamlığın "*Bir Şehir Yeniden Doğuyor*" projesi ile taban mozağının bulunduğu yarım daire şeklinde kesme taşlardan yapılmış mekânın banyo, yapının ise Villa Rustica olduğu belirtilmiştir. Yine Değirmendere Gerdek, Küçükçamurlu ve Büyükkızılcık Kaya Mezarları, bölgeyi savunmak amacıyla sarp kayalık üzerinde yer alan Kaleboynu Kalesi ve manastır kalıntısı, M.Ö. 2000 yıllarına kadar uzanan Hacıkodal mahallesinde üç katlı mağara, Kaleboynu mahallesinde hamam, tapınak (sunak), kilise ve tiyatro bulunmaktadır (URL.3). Fındıklıkoyak mahallesinde Göksun ovasına hâkim sarp bir kayalık üzerinde tarihi yol ve geçitlerde yer alan *Kızıl Kale* IV. yyda Roma döneminde inşa edilmiştir. Bölgede Bizans, daha sonra ise Osmanlı devleti etkili olmuştur. Kalenin taşlarından yansıyan güneş ışıkları kırmızıya döndüğünden kaleye kızıl kale adı verilmiştir. Göksun'un merkezinde ana caddelerinin kesiştiği yerde 1922'de Kaymakam Talat Bey tarafından yaptırılmış olan *Göksun Ulu cami* ahşap tavanlı ve tek minarelidir. Halen orijinallliğini korumaktadır. 1943'te üç kubbeli tek şerefeli minare eklenmiş, şadırvanı sonradan yapılmıştır. 6 Şubat depremleri sonrasında tahribata uğramış olmakla birlikte tadilatları devam etmektedir.

Ekşili, tarhana, tırşik çorbaları, ekşili et kabağı, sömelek, içli, ekşili, simit köfte, patlıcan kebabı, pıt lepesi, acem pilavı, ciğerli bulgur pilavı, döğme pilavı, et bezdirme, eli böğründe (yanyana), kebab ve tava yemekleri, şekerli peynirli börek, kırmızı benekli alabalık, pekmez, bastık, ilende tatlısı, un sucuğu, çullama, ravanda şerbeti yörenin en önemli yöresel lezzetleridir (URL.2).

Yöre Türk (Avşar, Türkmen, Tecirli aşiretinden) ve etnik köken olarak birçok kökenden insanın yaşadığı (Çerkes, Avar, Abzek, Çeçen, Lezgi, Kabartay ve Ubih Kürt, Çeçen ve Dağıstanlı) bir mekândır. Farklı kültürlerle sahip olmakla birlikte huzur ortamı içerisinde bir arada uyumlu, hoşgörülü ve saygılı bir şekilde yaşanmaktadır. Dolayısıyla Göksun yöresi çok kültürlü bir toplumsal yapıya dönüşmüş, kültür çeşitliliği açısından Türkiye'nin kültürel mozaïği görünümündedir. Türkiye'de birçok farklı coğrafyaya dağılmış olan Kafkas muhacirlerin Göksun ilçesine yerleşmeleri 1867'de gerçekleşmiştir. Kahramanmaraş genelinde Çerkes nüfusunun yoğunluk kazandığı ilçe Göksun'dur. İklim, çevre özellikleri, topoğrafik yapı, orta

Asya yaşam standartlarına benzemesi vb. nedenler Çerkeslerin daha çok bu alana konumlanmalarına sebebiyet vermiştir. Çerkesler Kahramanmaraş Türk kültüründen etkilendikleri gibi aynı zamanda yöre kültürünü de etkilemişlerdir. Göksun'da Saraycık, Yantepe, Karaahmet, Temurağa, Hacıömer Yağmurlu, Kaleköy, Fındık, Salyan, Korkmaz, Kamışcık, Soğucak, Deveboynu, Kireç, Kargabük Mehmetbey, Çamurlu, Mahmutbey, Gücüksu (Çeçen), Tahirbey, Çardak (Çeçen), Fındık Köyü (Kabardey-Oset) Ortatepe, Küçüksu kafkas muhacirlerin yoğun olarak yerleştikleri alanlardır (URL.2). Yörede tarih boyunca farklı milletlerin yaşaması, yemek kültürünü de zenginleştirmiştir. Kafkas coğrafyasının zengin kültürü yemek kültürüne de yansımış, *çerkes mutfacı* adı verilen, lakin içinde Abhaz, Adige, İnguş, Oset, Dağıstanlı, Çeçen gibi halklarında olduğu kendilerine has yemekleri barındıran bir kültür oluşturmuştur. Etnik mutfak kültürü giderek popüler hale gelmekte sağlıklı ve lezzetli yemekler deneyimleme isteği macera ya da deneme dışında etnik gıda tüketiminin artmasına da sebebiyet vermektedir. Çerkes mutfacığında et, süt ve hamurdan yapılan yiyeceklere ağırlık verilmektedir. Bu mutfak kültürüne ait olan yemeklerden çorba olarak Şıpsı, et olarak kurutulmuş et, ekmek olarak Abısta dedikleri çerkes ekmeği, Haluj (mantı), Şelame (hamur kızartması), Gınnış (tavuklu hamur yemeği), hengel (su böreği), kümes hayvanları yemeklerinden Çerkes Tavuğu, çirdingış, sebze yemeklerinden sızbal, kabardey salatası, ezme fasulye, acıka, çerkes peyniri, velibah, etli lokum, içeceklerde ise boza yer almaktadır (Fotoğraf 4; URL.4).

Fotoğraf 4. Çerkes mutfacısına ait yemekler (URL-10)

Çerkezler, yörede Türk kültüründen etkilendikleri gibi bölge kültürünü etkileşeler de Çerkez kültürünün temel özelliklerini korumuşlardır. İlçede Fındık mahallesinde 21 Mayıs 1864 anısına sürgün anıtı bulunmakta olup her yıl anma günü etkinlikleri düzenlenmektedir. Festival tadında Çerkez kıyafetleri ile akardiyon eşliğinde Çerkez (Kabardey) oyunu, yüzük ve kılıç oyunları oynanmaktadır.

Karakucak güreşi; Türk güreşinin alt yapı kaynağı, Türklerin öz güreşi olan kökleri Türkistan'a dayanan karakucak güreşi yağsız güreşlerdir Kara yiğitlerin ve kara yağız koçakların yaptığı güreş anlamında "Karakoçak Güreşi"nin halk dilinde "Karakucak Güreşi" Türk güreşinin geleneksel tarzına uygun olarak rakibini tuşla yenme mücadelesidir. Çayır/ çim alanda, davul/zurna eşliğinde, çıplak ayakla diz kapağı altına kadar gelen 'Pırpıt' denen bir kıyafet giyilerek yapılır. Yörenin mahallî kıyafetlerini giyen davulcular, güreş ağası ve güreşçileri sıkletlerine göre maniler eşliğinde seyircilere sunan cazgır bulunur. Karakucak güreşleri olimpiik spor olan serbest güreşe çok benzerliği ile bilinir. Büyükler, gençler, yıldızlar ve minikler olmak üzere dört farklı kategoride farklı sıkletlerde yapılır (URL.5). Bu güreşler festival şeklinde düzenli olarak sürdürülmektedir. Yörede Göksun'a *pehlivanlar diyarı* adı verilmektedir. Geçmişten günümüze çok sayıda yerel, ulusal ve uluslararası camiada başarılar elde etmiş pek çok milli güreşçi yetişmiştir (Fotoğraf 2; URL.4).

Festivaller yörelerin tarihi sosyal ve kültürel dokusunu tanıtmak, gelenek ve göreneklerinin yaşatılmasını ve farklı coğrafyalardan gelen insanların iletişim kurmalarını sağlamak için yapılan faaliyetlerdir. "Meyvenin Alası, Göksun Elması" sloganıyla ulusal boyutta her yıl geleneksel olarak Kasım ayında *elma festivali* düzenlenmektedir. Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi bando takımı eşliğinde yürüyüşle başlayan festivalde, en iyi kırmızı elma, sarı elma,

en iyi elma pastası seçilmekte, Meslek Yüksekokulunda tarımsal projeler tanıtılmakta, stantlarda elmanın sağlık açısından faydalarını anlatan kitaplar dağıtılıp, elma ve aşure ikramında bulunmaktadır (Fotoğraf 2; URL.6). Göksun *kar festivali*, Mürsel mahallesi Kurugöl de Kır Dağı Mayıs ayında 1300 rakımlı alanda 2017’de ilk kez düzenlenmiştir. Yörede Kahramanmaraş/Dulkadiroğlu/ Yedikuyular kar festivali dışında diğer önemli bir kar festivalidir. Festival kapsamında kayak ve kar motoru aktiviteleri ile yöresel sanatçılar tarafından verilen konserlere il merkezinden ve çevre ilçelerden de yoğun bir katılım olmaktadır (Fotoğraf 2). *Keklikoluk Barış ve Kültür Festivali*; Keklikoluk mahallesinde Keklikoluk Yardımlaşma Dayanışma ve Kültür Derneği tarafından 2012 ‘den beri Ağustos ayında düzenlenen bir festivaldir. Kültür/gelenek/görenekler festival sayesinde yaşatılmaktadır. Yurt içi ve dışında yaşayan Göksunluların ilgi gösterdiği festival sayesinde özellikle akraba buluşmaları yaşatılmaktadır. Yerel sanatçıların katıldığı, halayların çekildiği, yöresel yemeklerin yendiği bir etkinliktir (URL.6). Göksun Uluslararası *Kafkas Kültür ve Sanat Festivali*; binlerce yıllık kültür köprüsünü devam ettirmek adına Göksun Çerkes Kültür Derneği, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Göksun Belediyesi iş birliği ile festivaller yapılmaktadır. Halk dansları toplulukları şarkılar ve gösteriler ile festivale katılım sağlanmaktadır (URL.6).

Depremin merkez üssü Kahramanmaraş, her geçen gün yaralarını biraz daha sararak, her alanda iyileşme sağlanmakla birlikte gastronomi kenti olma yolunda da hızla ilerlemektedir. Bölgede Türk Patent ve Marka Kurumu tarafından *Çiriş Böreği coğrafi işaret* tescili almıştır. Böylece Kahramanmaraş’ın coğrafi işaretli ürün sayısı 28’e çıkmıştır. Çiriş bitkisi Göksun ilçesi Değirmendere mahallesinin Konur Dağlarında ilkbaharın habercisi nevrüz çiçeğinin kardeşi olarak yetişmektedir. Kar suları arasında yetişen bitki C vitamini açısından zengindir. Adet düzensizliklerinin azalmasına, idrar yolu enfeksiyonlarına, bağışıklık sistemine, basur rahatsızlıklarına, saç dökülmelerine, sivilce ve egzama gibi cilt sorunlarına iyi gelmektedir. Çiriş Otundan börek, boranı, lepe, mantı, pilav ve kışlık konserve yapılmaktadır. Ot soğanla karıştırılıp, acı Maraş biberi, kimyon, zeytinyağı ve tuz katılarak pişirilmekte ve hazırlanan iç malzeme yufkaların içine konularak odun ateşinde kızartılmaktadır. Göksun’da Kanlıkavak mahallesinde *Çiriş festivali* yapılmaktadır (URL.7).

Göksun *Âşıklık Geleneği*; yörede her mahallede bir ya da birkaç âşık tarzı şiirler yazan şairler bulunmaktadır. Halk şiirinin değerli ustaları Karacaoğlu ve Dadaloğlu’nun şiirlerinde ilçenin ve Binboğa ile Berit dağlarının adı sık sık geçmiş ve dolayısıyla bu ozanların etkisi yöre âşıklarını da etkilemiştir. Sazı ve sözüyle şiirlerinde doğa, aşk, sevgi, insani ilişkiler ve tasavvuf konularını işleyen duru bir Türkçe ile sade bir dil kullanan Âşık Hüdaî mahlasıyla tanınan Sabri Orak, Âşık Osman, Âşık Mustafa Güzel, Âşık Bekir bu geleneği sürdüren en önemli şairlerdir. Yine yörede Bekir Kılınç, Mehmet Ayar, Mete Ekici, Garip Ozan, Murtaza Ekici, Ercan Aksoy, Mustafa Güzel, Orhan Veli Alıcı, Osman, Halil Tokaç, Selahattin Kurt Battal (Battal Tokaç), Derviş Arslan, Figani gibi değerli halk şairleri, kırmızı İsmail’in Ağıtı, Cül Hüseyin’in Ağıtı, Kara Bekir’in Ağıtı, Zabit Zeki’nin Ağıtı gibi çok sayıda ağıt, Ulu Çınar, Allo, Ay Işıktır, Varamam gibi çeşitli mahallî türküler yer almaktadır (URL.4).

Göksun’da doğa turizmi ile ilgili olarak; doğa yürüyüşü, kaya tırmanışı, doğa eğitimi, yamaç paraşütü, dağ bisikleti, olta balıkçılığı, av turizmi, kano, rafting, mağara turizmi, foto safari gibi çeşitli turizm faaliyetlerine imkân sunan çok alternatifli alanlar bulunmaktadır. Yörede Göksun-Kavşut, Saraycık-Kızılöz, Çağlıyan-Koçyağız-Mehmetbey, Göksun-Büyükçamurlu Oto Cross parkurları olarak kullanılmaktadır. Göksun-Saraycık-Çardak-Elbistan-Kanlıkavak-Göksun; Göksun-Andırın; Göksun-Pınarbaşı ise doğa yürüyüşü ve bisiklet parkurları olarak düzenlenmiştir. Yine yörede Ericek, Müdürler Obası, Yelli Belen, Büyük Zirve; Keş Dağı Kızılöz. Keklikoluk Binboğa Işık Dağı; Cödden Deresi Payam Burnu; Hacıkodal Kocabor Şelaleleri ve Kaya Mezarları; Hançer Kanyonu Kaleboynu mahallesi; Kırdığı, Kurugöl, Mürsel

mahallesi; Karagöl Değirmendere; Ballık Mağarası Söğüt Ovası, Çatak Yaylası; Değirmendere, Kartallık Mağarası, Püren Geçidi ve Berit Dağı Tırmanışı şeklinde maceraseverlere günübirlik seyahat etme olanakları sağlanmaktadır (Kılıçsallayan, 2021).

Tablo 2. Göksun'un Alternatif Turizmi Kapsamında SWOT Analizi

Güçlü Yönleri (Strengths)	Zayıf Yönleri (Weakness)
* Dağcılık, avcılık, trekking, rafting, macera, kamp, olta balıkçılığı açısından elverişli olması	*Turizm yatırımlarının nitelik/nicelik açısından yetersiz olması
*Endemik fauna ve flora tür çeşitliliği	*Ulusal/Uluslararası tanıtımın yetersizliği
* Yöre halkının ve işletmecilerin misafirperver olması	*6 Şubat depremleri nedeniyle endişenin devam ediyor olması
* Tarih ve kültür turizmi kaynaklarının varlığı	*Nitelikli/ eğitilmiş işgücünün eksik olması
* Aşıklık geleneğinin varlığı	*Festival ve şenliklerin yerel ölçekte kalması
* Yöresel yemek kültürünün zengin olması	* Yörenin tur programlarında yer alamaması
* Yörede iklimsel konforun yaşanıyor olması	*Eğlence, alışveriş merkezi yetersizliğe
*Doğanın henüz bozulmamış ve bakir olması	*Yerel halkın turizm bilincine henüz tam sahip olmamaları
*Yörede turizmin 12 aya yayılabilme imkânı olması	*Yöredeki çok kültürlülüğün değerlendirilememesi
* Yörede doğaya yönelinmesi	*Çerkes yemeklerinin turizm adına değerlendirilememesi
* Elma, Keklikoluk barış ve kültür, Karakucak Güreş, Çiriş böreği festivallerinin yapılması	-
Fırsatlar (Opportunities)	Tehditler (Threats)
*Yeryüzü şekillerinin kış ve doğa sporlarına elverişli olması	*Otel, pansiyon, lokanta gibi hizmet işletmelerinin yetersizliği
*Sanayi faaliyetlerinin azlığı ve doğal zenginlikler için tehlike olmaması	* Yörede paydaşlarının birlikte çalışmaması
* Karakucak güreş spor organizasyonları	*Nitelikli personel yetersizliği
*Endemik flora açısından zengin olması	*Yörenin yeni keşfedilmeye başlaması nedeniyle tehdit altında olmaması
*Yörenin ulaşım açısından kavşak noktasında olması	*Turizmin yerel halk tarafından yeterince bilinmemesi
*Doğaya ve doğal ürünlere duyulan özlem ve talep	*Altyapı ve hizmet kalitesinde eksiklikler olması
*İlçede meslek yüksekokulunun varlığı	*Yörede Turizm adına girişimcilik ruhunun yetersizliği
* Doğal ve kültürel değerlerin korunuyor olması	*Yaşanan göçe bağlı olarak genç nüfusun azalması
* Göksun'da güreş alanında başarılı sporcular yetişmesi	-

Çalışmada SWOT analizi literatür çalışmaları, saha gezileri ve yerel yönetimler/halk ile bölgede yapılan görüşmeler baz alınarak oluşturulmuştur (Tablo 2). Göksun'un alternatif turizmi açısından en güçlü yönünün doğanın henüz keşfedilmemiş, bozulmamış ve bakir olması hasebiyle yörede turizmin on iki aya yayılabileme imkânının olması oluşturmaktadır. Yöredeki fauna ve flora bakımından İsviçre Alplerini aratmayan dağlık alanlar ve kanyonlar macera, doğa, kaya tırmanışı, fotoğrafçılık, kayak, yamaç paraşütü, off-road vb. çok çeşitli alternatif turizm faaliyetlerinin yapılabileceği mekanlardır. Yörede turizmin 12 aya yayılabileme imkânının olması, yerel olsa da festivallerinin yapılması Âşıklık geleneğinin varlığı ve doğanın henüz bozulmamış/bakir kalmış olması da güçlü yönler olarak değerlendirilmiştir. Yine yörede ormanlık alanların varlığı, yaban hayatının da zenginleşmesine, dolayısıyla avcılığın gelişmesine sebebiyet vermektedir. Yörenin alternatif turizm açısından en zayıf yönünü 6 Şubat depremleri nedeniyle endişenin devam ediyor olması ve yöredeki çok kültürlülüğün değerlendirilememesi oluşturmaktadır. Özellikle yoğun bir Çerkes nüfusunun olmasına rağmen Çerkes yemeklerinin turizm adına değerlendirilememektedir. Fırsat olarak sanayi faaliyetlerinin azlığı ve doğal zenginlikler için tehlike olmaması olurken, turizmin yerel halk tarafından yeterince bilinmemesi ve yaşanan göçe bağlı olarak genç nüfusun azalması ise yörede alternatif turizm adına tehdit oluşturmaktadır. Yeryüzü şekillerinin kış ve doğa sporlarına elverişli olması, sanayi faaliyetlerinin azlığı ve doğal zenginlikler için tehlike teşkil etmemesi yöre için büyük fırsatlar yaratmaktadır. Göksun'da güreş alanında yörenin en başarılı sporcularının yetişmekte olması spor turizminin canlandırılmasına büyük katkılarda bulunabilecektir. Bu bağlamda günümüz şartlarında Göksun'da alternatif turizm potansiyelinin değerlendirilmesi ve geliştirilmesi adına yerel halka girişimcilik ruhunun aşılması otel, motel, pansiyon, lokanta gibi hizmet işletmelerinin artırılması, yöre paydaşlarının birlikte çalışmasının sağlanması büyük önem taşımaktadır.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Alternatif turizm Göksun'da asrın felaketi olarak ifade edilen 6 Şubat 2023 depremlerinin insanlar üzerinde bırakmış olduğu travmatik etkilerin azaltılması, kaybolan motivasyonun tekrar canlanmasının sağlanması adına yararlanılabilecek bir araç olabileceği, depremin yarattığı boşluktan bir anlam çıkararak, yörenin ruhunun tekrar canlandırabileceği ve turizmin bu konuda bir alternatif olabileceği düşünülmektedir. Göksun coğrafi konumu nedeniyle geçmişten günümüze Anadolu'nun güneyden kuzeye doğru iç bölgeler ile bağlantıyı sağlayan, Bakü-Ceyhan petrol boru hattının ve Afşin/Elbistan termik santralinden gelen enerji hattının geçtiği bir konumda bulunmaktadır. Yörede Doğu Anadolu ve Kafkaslardan yöreye yapılan göçler ile nüfus ve yerleşim sayısı artmıştır. Yerel halkın daha çok tarım ve hayvancılık ile uğraştığı, ticaret ve hizmet sektörünün çok az geliştiği, önemli sanayi tesislerinin bulunmadığı göz önüne alınırsa yöre kırsal bir mekân olarak değerlendirilmektedir. Bu tür kırsal alanların sürdürülebilir kalkınmayı yakalayabilmesi için öncelikle nüfusun kırsalda kalması, kırsalda kalmak için de yeni iş imkânlarının oluşturulması en önemli unsur oluşturmaktadır. Yöre kırsal turizmin geliştirilebilmesine uygun bir mekândır. Göksun'da turizmin sosyal, kültürel ve ekonomik katkıları ve tüm paydaşların ortak gayretleri ile istihdamın sağlanabileceği, yerel halkın bu süreç dâhilinde elde edeceği gelir ile de yöre insanların göçüne engel olunabileceği düşünülmektedir.

Yörede yükseltinin fazla, sıcaklık değerlerinin düşük olması yaz mevsiminde insanların rahat bir şekilde yaşamasına (iklimsel/klimatik konfor) imkân vermesi nedeniyle Çukurova'da yaşayanlar için sayfiye yaylacılık açısından yöre çekici bir konumdur. Alacaçayır, Mürsel, Ağyarbaşı, Çiriş tepesi, Düden, Sorkun tepesi, Orta sırt, Kardmenlü, Kömür deresi, Saraycık, Sorguncuk, Kızılburç gibi yaylalarda turistlerin konaklayabileceği depremden korunaklı doğal/kültürel dokuyu koruyarak tasarlanan bungalov tarzı dağ evleri yapılabilir.

İlçede üç tarafı dağlık bir alanın içerisindeki vadiye yerleşen Fındık ve Çardak mahallelerinde fındık ağaçları yetişmektedir. Fındığın hasat döneminde fındık toplamak için turistler bu alanda misafir edilebilir. Yine Göksun'un en önemli ürünü elmanın hasat döneminde turistlerin elma hasadına katılımları sağlanabilir. Ziyaretçilere meyve toplama deneyiminin yaşatılması yaratıcı turizm uygulamaları adına önem taşımaktadır. Özellikle Göksun elmasının coğrafi işaret alması için Türk patent kurumuna başvuru yapılabilir. Choe ve Kim (2018: 4)'in çalışmalarında farklı kültürlerle ait yemeklerin deneyiminin değeri olduğu, bunun hem bilgi hem de kültürel açıdan büyük önem taşıdığı belirtilmiştir. Göksun'un yöresel yemeklerinin yapımı aşamasında yemek kültürlerini yaparak yaşayarak öğrenmeleri için turistlerin deneyimlemeleri sağlanarak gastronomi turizmi geliştirilebilir.

Kahramanmaraş bir edebiyat kentidir. Edebiyat alanında yaratıcı şehir olabilmek adına Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO)'ya başvuru yapan ilk ve tek şehirdir (URL.8). 2020'de Erdem Bayazıt, Cahit Zarifoğlu, Necip Fazıl Kısakürek, Alaeddin Özdenören, Bahaettin Karakoç gibi şair ve yazar isimlerinin verildiği Kahramanmaraş- Göksun Edebiyat Yolu hizmete açılmıştır. Turizmin gelişmesinde kısa, güvenli ve konforlu ulaşım imkânı etkisi de göz önüne alındığında bu yol yöre adına önem taşımaktadır. Yörede tematik ve ürüne dayalı olarak rotalar oluşturulabilir. Acar ve Karaosmanoğlu (2019:186)'in çalışmasında Düzce'de Çerkes kültürünü ve mutfağını deneyimlemek amacıyla tur önerisi oluşturulmuştur. Göksun'da Çerkes mutfağına ait ürünlerin turistler tarafından deneyimlenmesi sağlanıp yöredeki tur rotalarına Göksun Çerkes yemeklerini tanıtmak amacıyla alternatif bir tur eklenilebilir. Şenlik ve festival gibi organizasyonlarla Çerkes gastronomisinin tarifleri hayata geçirilebilir. Yörede yaşayan Çerkes halkı teşvik edilerek Çerkes yemekleri yapan restoranlar açılabilir. Hâlihazırdaki restoranların hizmet kalitesi ile menülerindeki Çerkes yemeği sayısı artırılabilir.

Atış şekliyle dünya bazında ilgi gören hem Ordu Milli hem de A Milli takım oyuncusu Göksun'lu Yusuf Dikeç bir eli cebinde atış tarzı ile Atıcılık sporunda Paris/2024 Yaz Olimpiyat Oyunları 10 m havalı tabanca atışında ülkemize gümüş madalya kazandırmıştır (URL.9).Yine Göksun'lu birçok sanatçı olmakla birlikte çok sayıda milli güreşçide bulunmaktadır. Yörenin yetiştirdiği ünlülerin çeşitli ulusal ve uluslararası organizasyonlara davet edilmesi ve yörenin tanıtımına katkı sağlamaları önem taşımaktadır.

Göksun çayı, Karaahmet, Gücüksu, Mehmetbey, Soğuksu, Kömürün Gözü, Törbüzeğin Gözü, Saraycık gibi su kaynak gözleri, soğuk suları ve yeşil doğasıyla rekreasyon ve eko-turizm faaliyetlerinin yapılabileceği alanlardır. Bu doğal alanlardaki alabalık çiftlik ve lokantalarında lezzetli balıklar turistlere sunulabilir. Yerel yemek kültürünün yörede turistlerin beğenisine sunulması adına restoran/lokanta türü alanların sayıları artırılmalıdır.

İstanbul'da Ekim 2024'te üçüncüsü yapılan güvenilir ürün platformu zirvesinde Türkiye'nin Kahramanları teması ile workshoplarda Maraş mutfak işletmesi Maraş'ın içli köftesi ile ödül almıştır. Dolayısıyla Maraş'ın yöresel lezzetlerinin ulusal/uluslararası arenada tanıtılmasında önemli katkı sağlamıştır (URL.2). Bu tür yöreyi tanıtıcı etkinliklere katılımların artırılması turistleri yöreye çekebilmek adına önem taşımaktadır. Türkiye Kültür Yolu Festivali yöreye komşu Adana ve Gaziantep'te yapılmıştır. Kahramanmaraş'ta yapılması adına çalışmalar sürdürülmelidir.

Kızılöz mahallesi sınırlarında yer alan Keş (Muhsin) dağı (2100m) zengin bitki çeşitliliğine sahiptir. Başkan Muhsin Yazıcıoğlu helikopter kazasında bu alanda vefat etmiştir. Her yıl Mayıs ayında bu dağa tırmanış yapıp anma etkinlikleri düzenlenmektedir (URL.8). Depremin gerçekleştiği yörede Çardak fayını, depremin yörede yapmış olduğu hasarı, yıkıcılığı görmek adına bölgeye ziyaretler yapılabilir. Diğer mekânlarla rekabette farklılık oluşturmak adına

dark/hüzün turizmi kapsamında yöreye daha çok ziyaretçi sağlamak için kapalı/açık hava müzeleri açılabilir.

Yörede kış döneminde yükseltiye bağlı olarak kar yağışının yoğun olması dağlarda kayak yapılabilmesine olanak sağlamaktadır. Dolayısıyla Binboğa ve Berit dağlarının pist yapmaya uygun alanlarında kayak sporu için kayak merkezi tesisleri açılabilir. Yüksek rakım nedeniyle kulüplerin atletizm, dağcılık sporları için antrenman yapabilecekleri tesisler oluşturulabilir. Göksun Dağcılık ve Kayak Spor Kulübü bu tür organizasyonlarda öncülük edebilir. Yörede depremde bir kısmı yıkılmakla birlikte yaz döneminde hala sezonluk evler çevre il ve ilçelerden gelen ziyaretçiler tarafından kiralanmaktadır. Serin ve temiz havası nedeniyle yöredeki mahallelerde yayla kent projeleri geliştirilebilir. Göksun Ulu Cami, kiliseler, kaleler, manastırlar, müzeler, anıt mezarlar gibi somut olan kültürel miras öğeleri turistlere ziyaret etmeleri sağlanabilir.

Doğal iklim/ bitki örtüsü ve yükseltinin bir araya gelmiş olduğu yöre dağcılık, oto-cross, bisiklet, atletizm, tenis gibi sporlar için ideal bir pozisyonudur. Yine yörede ormanlık alanların varlığı, yaban hayatının da zenginleşmesini (kurt tilki, ayı, kartal, çaylak, doğan, keklik, yaban ördeği), dolayısıyla avcılığın gelişmesini sağlamaktadır. Yörede deprem sonrası turistlerin güvenle barınacakları yatay mimari özelliklerine uygun konaklama tesisleri inşa edilmelidir. Yörenin turizm öğelerinin tanıtımının sağlanabilmesi adına Youtube, Facebook, Instagram gibi tanıtım uygulamaları, Foursquare, Opentable gibi yiyecek ve içecek uygulamaları kullanılmalıdır.

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi'ne bağlı Göksun Meslek Yüksek Okulu ile iş birliği halinde yöreye özgü alternatif turizm projeleri üretilerek Avrupa Birliği fonlarından ve Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı (DOĞAKA)'dan destekler alınmalıdır. Yine yöredeki kamu kurum ve kuruluşlarının tüm paydaşlarla birlikte hareket etmesi sağlanarak, özellikle yerel halkın alternatif turizm faaliyetleri ile istihdamı sağlanmalıdır. Binboğa dağları konar göçerliğe dair zengin kültürel yapı varlığını sürdürmektedir.

Konargöçerlerin belgesellere konu olan yaşamlarını ve kültürel zenginliklerini yerinde gözlemlene imkânı yöreyi ziyaret etmek isteyenler için eşsiz bir fırsat oluşturmakta, doğa yürüyüşü ve doğa fotoğrafçılığının yanında kültürün de gözlemlenme imkânı sağlamaktadır. Yörede bulunan Gümüşkaya, Ballık Ericcek mağaralarına turistlerin ziyaret etmesi sağlandığı gibi, mağaraların girişlerinde oluşturulacak olan yöresel satış alanlarında yerel halkın ürettiği doğal ürünler (elma gibi meyveler sebzeler, Çerkes lavaş peyniri, yöre tarhanası, firik, bazlama gözleme vb) satışa sunulabilir.

Çalışma kapsamında yapılan SWOT analizi sonucunda; Göksun'da alternatif turizm adına yeterli düzeyde arz kaynağı bulunmakla birlikte bunların verimli olarak kullanılabilmesinin büyük önem taşıdığı değerlendirilmiştir. Dolayısıyla deprem sonrasında bölge için SWOT analizi sonuçlarına göre bölgedeki zayıf yönler güçlendirilmeli, fırsatlar değerlendirilmelidir. Yörenin tam anlamıyla bir turistik mekân olması için bir yol haritası oluşturulmalı, turizm gelişim planı hazırlanmalı, turistik ürün/ürünler belirlenmeli, sosyal medya, televizyon, gezi programları, belgeseller, filmler vb. her türlü tanıtım yapılmalıdır. *Pehlivanlar Diyarı, Kültür Mozaiki Şehir, Yayla Kenti, Festivaller Şehri* gibi vasıflara sahip olan Göksun'da deprem yaralarını sarabilmek adına doğal, tarihi ve kültürel değerlerin koruma/kullanma dengesi dâhilinde değerlendirilebileceği düşünülmektedir. Yörede alternatif turizmin sosyal, kültürel ve ekonomik katkıları ve paydaşların da ortak gayretleri sayesinde gelişim fırsatlarının yakalanması kaçınılmaz olacak, deprem yaraları turizm sayesinde bir nebze sarılabilecektir.

KAYNAKÇA

- Acar, V., & Karaosmanoğlu, K. (2019). Çerkes mutfak kültürünü deneyimlemeye yönelik bir tur önerisi: Düzcce ili örneği. *International Journal of Contemporary Tourism Research*, 3(2), 177-197.
- Arismayanti, N. K., Sendra, I. M., Suwena, I. K., Budiarsa, M., Bakta, I. M., & Pitana, I. G. (2019). Tourism villages' development in Bali, mass or alternative tourism. *Journal of Tourism and Hospitality Management*, 7(2), 117-139.
- Ateljevic, I. Morgan, N. & Pritchard, A. (2007). *The critical turn in tourism studies*, London: Routledge.
- AFAD, (2023). 06 Şubat 2023 Pazarcık (Kahramanmaraş) Mw 7.7 Elbistan (Kahramanmaraş) Mw 7.6 depremlerine ilişkin ön değerlendirme raporu. (Erişim Tarihi: 29.09.2023).
- Alaeddinoğlu, F. (2017). Türkiye’de turizmin gelişimi ve alternatif turizm arayışları. Pegem Atıf İndeksi, 205-220
- Alaeddinoğlu, F., & Can, A. S. (2011). Identification and classification of nature-based tourism resources: Western Lake Van basin, Turkey. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 19, 198-207.
- Bahar, O. & Çelik İlal, N. (2020). Coronavirüsün (Covid-19) turizm sektörü üzerindeki ekonomik etkileri, *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(1). 125-139.
- Baytok, A., Pelit, E. & Soybalı, H. H. (2017). Alternatif turizm mi turizmde çeşitlilik mi? Kavramsal bir değerlendirme. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1-14.
- Biricik, A. S. ve Korkmaz, H. (2001). Kahramanmaraş’ın depremselliği. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (3), 53-82.
- Çepni, S. (2010). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*, 5. Baskı. Trabzon
- Ceylan, S., Çetin, A. & Özdiçiner, N. S. (2019). Alternatif turizm türleri ile ilgili bir literatür taraması, In 4. The International Symposium on Innovative Approaches in Social, Human and Administrative Sciences, Samsun, 4, 227-230.
- Cheia, G. (2013). Ecotourism: definition and concepts. *Journal of Tourism*, (15): 56-60.
- Choe, J. Y. & Kim, S. S. (2018), Effects of tourists' local food consumption value on attitude, food destination image, and behavioral intention, *International Journal of Hospitality Management*, 71, 1-10.
- Cuculeski, N., Petrovska, I., & Petkovska Mircevska, T. (2015). Emerging trends in tourism: need for alternative forms in Macedonian tourism. *Review of Innovation and Competitiveness: A journal of Economic and Social Research*, 1(1), 103-114.
- Dinç, A. & Karekök, H. (2021). Türkiye’de ekoturizm alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi (2000-2020). *Journal of Humanities and Tourism Research*, 11(1), 241-255.
- Ei, T., ve Karamanis, K. (2017). The evolution of alternative forms of tourism: a theoretical background. *Business & Entrepreneurship Journal*, 6(1), 1-4.
- Eyicil, A (2010). “Göksun Tarihi”, 100. Yılında Göksun sempozyumu, İstanbul 2010, s.47-63.

- Jordan, E. J., Spencer, D. M. & Prayag, G. (2019). Tourism impacts, emotions and stress, *Annals of Tourism Research*, 75, 213-226
- Kervankıran, İ. (2011). Afyonkarahisar ilinde alternatif tarım çalışmalarına bir örnek: jeotermal seracılık. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (24), 382-402.
- Kılıçsallayan, S. (2021). *Rota Maraş, Göksun ilçesi*, Akbaba Ofset Matbaacılık Basım Yayın Dağıtım, Tanıtım. S:76- 83, Kahramanmaraş
- Toroğlu, E., Karademir, N. & Bayhan, Ü. B. (2014). Berit dağlarında yaylacılık (Göksun-Kahramanmaraş). *Yayla Kültürü ve Yaylacılık Sempozyumu* (6-7 Kasım 2014, Bilecik) Bildiri Özetleri, s:16, Bilecik.
- TÜİK, (Türkiye İstatistik Kurumu), (2024). <https://www.tuik.gov.tr/>. (Erişim: 09.11.2024).
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2020). Türkiye turizm stratejisi (2023). <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-11699/turkiye-turizmstratejisi.html>, Erişim tarihi: 02.10.2020.
- Özhatay, N, (2006). Türkiye'nin BTC boru hattı boyunca önemli bitki alanları. BTC Şirketi. İstanbul.
- Tekeli, M. & Kırıcı Tekeli, E. (2020). Sustainable gastronomic tourism. F. Türkmen (Ed.), *Selected Academic Studies from Turkish Tourism Sector içinde* (ss.113-133). Belin: Peter Lang.
- Uluslan, Y., & Batman, O. (2010). Alternatif turizm çeşitlerinin Konya turizmüne etkisi üzerine bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (23), 243-260.
- Ülgen, H., & Mirze, S. K. (2013). *İşletmelerde stratejik yönetim*. İstanbul: Beta.
- URL-1 <https://tr.climate-data.org>. (Erişim Tarihi 19.11. 2024)
- URL-2 <https://kahramanmaras.ktb.gov.tr/>(Erişim Tarihi 24.09. 2024)
- URL-3 <http://www.goksun.gov.tr/kultur-ve-turizm>. (Erişim Tarihi 08.03. 2024)
- URL-4 <https://www.goksun.bel.tr/>(Erişim Tarihi 12.10. 2024)
- URL-5 <https://tggf.org.tr/tggf-talimatları>(Erişim Tarihi 19.03. 2024)
- URL-6 <https://festivall.com.tr/ilceler-fest/637/goksun/>(Erişim Tarihi 11.06. 2024)
- URL-7<https://www.memleketttenhaber.com/kahramanmarasin-ciris-boregi-cografi-isaret-tescil-belgesi-aldi>) (Erişim Tarihi 19.09. 2024)
- URL-8 <https://kahramanmaras.bel.tr/>(Erişim Tarihi 09.08. 2024)
- URL-9<https://kahramanmaras.bel.tr/haber/2024/08/26/milli-sporcu-yusuf-dikec-agustos-fuarinda-hemsehrileriyle-bulustu> (Erişim Tarihi 13.10. 2024)
- URL-10 <https://www.kahramanmaraskulturturizm.com/anasayfa> (Erişim Tarihi 19.09. 2024)
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık

Araştırma Makalesi / Research Article

Can Alternative Tourism Heal the Wounds of the February 6 Earthquake in Göksun (Kahramanmaraş)?

Alternatif Turizm Göksun'da (Kahramanmaraş) 6 Şubat Deprem Yaralarını Sarabilir mi?

Nadire KARADEMİR

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Today, in order to prevent the negative effects of the seasonal factor on tourism revenues and to increase employment, the change in tourist demand and the COVID-19 pandemic have started to highlight alternative tourism venues other than mass tourism. Alternative tourism can provide employment, development, preservation of traditional culture, prevention of migration, and sustainable use of tourism resources in urban/rural tourism areas (Arismayanti et al., 2019, p. 118). Alternative tourism is an understanding of tourism that has much less negative impact on destination regions and local people than mass tourism (Ateljevic et al., 2007, p. 57). Alternative tourism types include health, thermal, yacht, winter sports, gastronomy, golf, faith, air sports, congress, eco-tourism, cave, rafting, photography, farm, aromatic, virtual, sadness, wine, culture, plateau, and rural tourism. The study was conducted in the Göksun district of Kahramanmaraş, which is an important place with its historical/natural/cultural elements. Göksun, which is a rural region, is a virgin place with its natural, historical, and cultural richness, suitable for the development of different tourism activities with its physical and human geography elements.

On February 6, 2023, two devastating earthquakes occurred in the Pazarcık district of Kahramanmaraş at 04.17 with a magnitude of 7.8 and again on the same day in the Elbistan district at 13.2 with a magnitude of 7.5. Significant damage was caused in 11 provinces, including Kahramanmaraş, Gaziantep, Hatay, Malatya, Adana, Elâzığ, Osmaniye, Şanlıurfa, Diyarbakır, Kilis, and Adıyaman. The devastation caused by the earthquakes caused physical/social/economic losses and interrupted life for a while. Göksun was materially and morally affected by this disaster of the century, and migration from the region became inevitable. The study is based on the idea that, thanks to the tourism values of the region, the material and moral damages caused by the earthquake can be reduced, earthquake wounds can be healed, and economic development and employment can be provided at the local scale. It is aimed to examine the alternative tourism potential of Göksun within the balance of protection/utilization and usability, to determine the strengths and weaknesses, opportunities and threats, and to formulate suggestions for the diversification of alternative tourism types.

Methods

In the study, qualitative research methods were utilized to evaluate the alternative tourism potential of the region. The data were obtained from Kahramanmaraş Directorate of Culture and Tourism, Kahramanmaraş Municipality, Kahramanmaraş Digital Culture Inventory, Göksun Municipality, District Governorship, Directorate of Food, Agriculture, and Livestock. Domestic and foreign literature on the subject was examined, and the data were analyzed by the content analysis method. Content analysis involves examining documents to gather data that align with the research objectives (Çepni, 2010). It is a useful method for obtaining in-depth information about the past, enabling the analysis of changes and reaching more objective

conclusions (Yıldırım & Şimşek, 2016, p. 216). Again, SWOT analysis was conducted to determine the strengths/weaknesses and opportunities/threats of Göksun's supply potential for alternative tourism. Therefore, a place was taken as a phenomenon in the study, and the current situation of tourism in this place and predictions and suggestions for the future were determined.

Conclusion

Göksun is located at a crossroads where the roads on the historical Silk Road intersect and is administratively a district of Kahramanmaraş. Göksun's population has been in economic, social, and cultural change and transformation from the past to the present. The population, which was 20,348 in 1927, was 50,676 in 2022, but decreased to 49,119 in 2023 due to deaths after the earthquake and migration from the region. In 2024, the population increased slightly and reached 49,576 (TÜİK, 2025). The earthquake led to the destruction/damage of many historical and cultural monuments in the district, struck a blow to the burgeoning tourism sector in the region, and interrupted tourism. In the process, the local people could not fully recover from the destruction caused by the earthquake. However, every instance of destruction can be an opportunity to revitalize the tourism potential of the region as the beginning of rebirth. In this context, it is of great importance to evaluate the tourism elements of the region in order to eliminate the earthquake wounds, material and moral damages caused by the earthquake. It is thought that if the natural, historical, and cultural resource values of Göksun can be utilized at an optimum level, economic development and employment can be provided at the local scale. Göksun's mountains, rivers, plateaus, caves, castles, mounds, karakucak wrestling, festivals, historical/cultural values, transhumance activities, minstrelsy tradition, ethnic cuisine culture, local Circassian food constitute alternative tourism offerings. Due to the high elevation, low temperatures, and climatic comfort in the summer season, transhumance has developed for those living in Çukurova. In the study of Choe and Kim (2018: 4), it was stated that the experience of food from different cultures has value and that this is of great importance in terms of both knowledge and culture.

Gastronomy tourism can be developed by enabling tourists to experience the food cultures by learning by doing and experiencing during the production of Göksun's local dishes. Again, tourists can participate in apple harvesting during the harvest period of apples, the most important product of Göksun. Giving visitors the experience of picking fruit is important for creative tourism practices. In particular, an application can be made to the Turkish patent institution for Göksun apple to receive a geographical mark. In Acar and Karaosmanoğlu's (2019:186) study, a tour proposal was created to experience Circassian culture and cuisine in Düzcce. In Göksun, the products of Circassian cuisine can be experienced by tourists, and thematic and product-based routes can be created. To create a difference in competition with other places, indoor/outdoor museums can be created to attract more visitors in the region within the scope of dark/memory tourism. As a result of the SWOT analysis, the strongest aspect of the district is that the nature is untouched and tourism can be spread over 12 months, while the weakest aspect is that the earthquake concern continues. While the fact that the industry does not pose a danger to natural values is an opportunity, the fact that tourism is not sufficiently known by the local people and the decrease in the young population due to migration constitute threats. Although there is a sufficient supply of resources for alternative tourism in Göksun, weaknesses should be strengthened and opportunities should be evaluated in order to use them efficiently. Göksun is a place where alternative tourism such as trekking, rock climbing, rafting, paragliding, mountain biking, bird watching, sports, cave, plateau, adventure, hunting, rural, gastronomy, creative, sadness, and cultural tourism can be applied. It is thought that with the social, cultural, and economic contributions of tourism in Göksun and the joint efforts of all stakeholders, employment can be provided, and the migration of local people can be prevented with the income that the local people will earn in this process.

Alternative tourism is thought to be a tool that can be used to reduce the traumatic effects of the February 6, 2023 earthquakes, which are expressed as the disaster of the century in Göksun, to reduce the traumatic effects of the earthquakes of February 6, 2023 on people, to revive the lost motivation, to be a tool that can be used in order to heal the earthquake wounds, to make sense of the emptiness created by the earthquake, to revive the spirit of the region and tourism can be an alternative in this regard.